

Література

1. Короткова С. В. Формування у підлітків якостей успішної людини у позакласній роботі загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук зі спеціальності : 13.00.07 / С. В. Короткова. - Луганськ, 2013. - 20 с.
2. Про затвердження Концепції профільного навчання у старшій школі : наказ МОН України № 145 від 21.10.2013 р.
3. Склярєнко Е. Мераб Мамардашвили за 90 минут / Е. Склярєнко. - М. – СПб. : Сова, 2006. - 94 с.
4. Pevsner N. The Englishness of English art / Nikolaus Pevsner. - U.K. : A Penquin Book. - 228 p.

В. І. Мудрік,
м. Київ

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

У статті доведено, що формування готовності старшокласників до військової служби має комплексний характер моральної, психологічної, фізичної готовності та елементарних навичок допризовника.

Ключові слова: формування, готовність, військова служба, старшокласник, допризовник.

Аналіз літературних джерел, державних документів та наукових досліджень свідчить про увагу науковців до розроблення проблеми формування готовності старшокласників до військової служби, їхньої мотивації, морально-психологічної та загальної фізичної підготовленості (А. Борисовський, М. Козленко, М. Конжієв, А. Кунцман, Є. Либін, М. Зубалій, В. Івашковський та інші).

Про актуальність цієї проблеми свідчить також спільний наказ Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства оборони України; Міністерства культури і туризму, Міністерства освіти і науки (2009), яким затверджено Концепцію національно-патріотичного виховання молоді. У Концепції зазначено про необхідність формування психологічної та фізичної готовності молоді до виконання конституційного обов'язку щодо відстоювання національних інтересів та незалежності держави, підвищення престижу і розвиток мотивації молоді до державної та військової служби.

За нашою гіпотезою, готовність старшокласників до військової служби становить собою певну структуру, в якій взаємопов'язані між собою три складових сформованості готовності – моральна, психічна та фізична. Відповідно до зазначеного, було визначено завдання дослідити сучасний стан розробленості проблеми готовності старшокласників до військової служби.

Важливим показником готовності до військової служби є моральна вихованість (підготовленість) старшокласника до цієї служби, що пов'язано з його моральною культурою.

Моральна культура особистості – це засвоєння особистістю моральних норм, принципів, категорій ідеалів суспільства на рівні власних переконань, дотримання їх як звичайних форм особистої поведінки [4].

В Україні вироблені вимоги щодо морального ставлення людини до себе: порядність, чесність, совісність, правдивість, справедливість, працелюбність, гідність, честь, дотримання слова, вірність; до інших людей: повага до старших свого роду, тактовність, толерантність, ствердження гуманних стосунків, гостинність; до праці: любов до вільної праці, чесна праця, шана до праці, побожне ставлення до хліба, відданість отчій землі [4; 8].

Наступною складовою готовності до військової служби є психологічна готовність. У психології є багато визначень готовності людини до різних видів діяльності (Б. Ананьєв, Ф. Генон, А. Деркач, М. Дяченко, О. Дмитрієва, М. Ефімов, Д. Забродін, Ф. Івашенко, Л. Кандибович, Я. Коломенський, А. Короткевич, И. Котов, А. Кочетов, В. Мерлин, Н. Левітов, А. Нерсисян, А. Пуні, В. Пушкін, К. Платонов, Д. Узнадзе, П. Чамата).

Готовність має два значення. Перше означає добровільне й усвідомлене рішення, спрямоване на діяльність, друге – стан, який забезпечує виконання рішення. Поняття психічної потреби, як основи готовності, тісно пов'язано із поняттям установки. У зв'язку з цим Д. Узнадзе стверджує, що за наявності проблеми задоволення певної потреби у суб'єкта виникає специфічний стан, який можливо схарактеризувати як спрямованість, готовність до здійснення ним акту, спроможного задовольнити цю потребу [7].

М. Дяченко і Л. Кандибович пов'язують стан психічної готовності з особливостями людини: із зовнішніми й внутрішніми умовами діяльності; мотивацією, прагненнями, оцінкою власної підготовленості; станом здоров'я й фізичного самопочуття, умінням контролювати и саморегулювати стан готовності тощо.

Автори вбачають у готовності таке: позитивне ставлення до діяльності, адекватні вимоги діяльності, мотивація, особливості характеру, необхідні знання, навички, уміння, стійкі особливості розуміння, мислення, емоційних та вольових процесів [2].

А. Деркач визначає поняття готовності як цілісність якостей особистості й вирізняє три її компоненти – пізнавальний, емоційний і мотиваційний. На його думку, готовність розвивається з накопиченням суспільної інформації, ставлень, поведінки та активізацією індивіда до ефективного виконання діяльності [1].

Військовий психолог (В. Батищев, 2009) умовно поділяє психологічну готовність на попередню, короткострокову та ситуативну.

Попередня готовність охоплює попередню установку, знання, навички, уміння, мотиви діяльності. Усе це сприяє виникненню стану готовності до виконання певних завдань діяльності.

Короткостроковий стан готовності розглядається як актуалізація усіх сил, психологічних можливостей для успішних дій у певний час.

Ситуативна готовність – як динамічний цілісний стан особистості, внутрішня налаштованість на певну поведінку, мобілізованість усіх сил до активних і цілеспрямованих дії у певній ситуації.

У Концепції національно-патріотичного виховання молоді зазначено, що психологічна підготовка “спрямовується на формування у молоді людини психологічної готовності до діяльності у складі військового колективу в умовах проходження військової служби, а також до дій в екстремальних ситуаціях” [6]

В інструкції Міністерства оборони України морально-психологічний стан визначено як сукупність соціальних, службових, морально-етичних, психологічних факторів, що проявляються в конкретних умовах життєдіяльності військовослужбовців та характеризують готовність (моральні якості, фізичні можливості і психологічні властивості) військовослужбовців у певній обстановці й у визначений час [5].

Під фізичним станом розуміють сукупність морфологічних, функціональних й рухових якостей організму (В. Заціорський, 1979; С. Душанін, Є. Пирогова (1980). Фізична готовність означає розвиток фізичних якостей, які відповідають нормативним вимогам до певної військової служби.

У Концепції національно-патріотичного виховання зазначено, що “прикладна фізична підготовка спрямовується на розвиток сили, витривалості, швидкості, спритності, сміливості, координації рухів. Молодь залучається до регулярних занять фізичною культурою і спортом, у тому числі прикладними видами спорту, набуває навичок подолання перешкод, здійснення марш-кидків, метання гранат, бігу на лижах, гімнастики, рукопашного бою тощо“ [6].

У наукових дослідженнях В. Івашковського доведено, що готовність до військової служби є складним системним утворенням, що поєднує мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий та поведінково-діяльнісний компоненти, які у своєму розвитку детермінуються специфікою суспільно-історичних впливів, індивідуально-ціннісними особливостями, характером організації навчально-виховного процесу [3].

На наш погляд, до складових готовності старшокласників до військової служби слід віднести також операційний компонент діяльності, який пов’язаний із військово-прикладними вміннями та навичками допризовника.

Аналіз літератури свідчить, що формування готовності старшокласників до військової діяльності можна розглядати як стан комплексної готовності особистості, який визначається сукупністю моральних, психологічних, фізичних та операційно-дієвих показників.

Формування готовності старшокласників до військової служби можливе за умов виховання позитивного ставлення до цієї служби з урахуванням переконань, планів, бажань, ідеалів, інтересів особистості й установок соціального середовища. Перехід від обов’язкової до контрактної військової служби – один із шляхів вирішення наявних суперечностей між особистими й соціальними інтересами.

Література

1. Деркач А. А. Методологические составляющие состояния психической готовности к деятельности / А. А. Деркач // Акмеология. – 2012. – № 3 (43). – С. 10–18.
2. Дьяченко М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск, 1976. – С. 18.

3. Івашковський В. В. Допризовна підготовка юнаків на сучасному етапі розбудови України / В. В. Івашковський // Матеріали III Обласної науково-практичної конференції з допризовної підготовки. – К. : ЦТДЮК, 1994. – С. 13–16.

4. Мойсенюк Н. Є. Педагогіка : навч. посібник / Н. Є. Мойсенюк. – 3-є вид., доп. – К., 2001. – С. 420.

5. Про затвердження Інструкції про порядок оцінки морально-психологічного стану особового складу в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України : наказ Міністерства Оборони України № 33 від 21/04/2013.

6. Про Концепцію національно-патріотичного виховання молоді : наказ Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства оборони України, Міністерство культури і туризму, Міністерства освіти і науки № 3754/981/538/49 від 27.10.09 року.

7. Узнадзе Д. Н. Психологические исследования / Д. Н. Узнадзе. – М., 1966.

8. Чорна К. І. Концептуальні засади виховання культури гідності дітей та учнівської молоді в позаурочній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів / К. І. Чорна // Виховання культури гідності зростаючої особистості: методика констатувального етапу експерименту. – К., 2013. – С. 4–21.

В. Б. Нечерда,

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У СТАРШОМУ ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Автор розглядає проблему формування просоціальної поведінки, яка набуває гостроти під час виховання учнів перехідного віку, зокрема старшого підліткового, коли постає особлива необхідність розвитку тих рис, що ними має володіти просоціальна особистість.

Ключові слова: *просоціальна поведінка, старший підлітковий вік, формування просоціальної поведінки.*

Підлітки є найбільш чутливими до сприйняття деструктивних стереотипів, що панують у суспільстві, найбільш схильними до наслідування проявів агресії. Для формування просоціальної поведінки старших підлітків необхідно уточнити значення навантаження поняття “просоціальна поведінка” і який саме вік ми вважаємо старшим підлітковим.

Під просоціальною поведінкою зазвичай розуміють будь-які спрямовані на благополуччя інших людей дії. Ці дії часто досить різноманітні. Їхній діапазон може простягатися від звичайних проявів люб'язності, благодійної діяльності до допомоги людині, що опинилася в небезпеці, потрапила у скрутне становище і навіть аж до самопожертви, порятунку іншої людини ціною власного життя [6, с. 69]. Просоціальною поведінкою також називають “будь-які альтруїстичні дії, спрямовані на благополуччя інших людей, надання їм допомоги” [5, с. 532].